

Modelování dekarbonizace české ekonomiky - doprava

SEEPIA

Centrum socio-ekonomického výzkumu
dopadů environmentálních politik

Vojtěch Máca

workshop SEEPIA | 8. 1. 2024

Tento projekt SS04030013 Centrum socio-ekonomického výzkumu dopadů environmentálních politik je financován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí ČR v rámci Programu Prostředí pro život..

www.tacr.cz

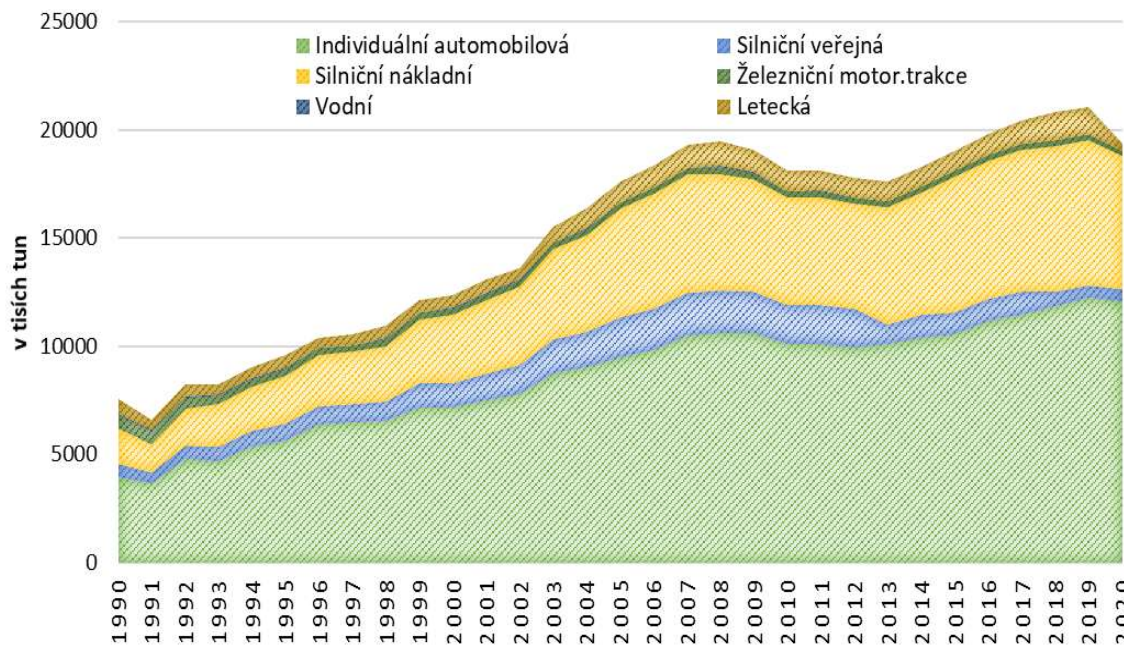
www.mzp.cz

Univerzita
Karlova

emise z dopravy I

EMISE CO₂ PODLE DOPRAVNÍCH MÓDŮ

podíl silniční nákladní
vzrostl z 20 % na 32 %

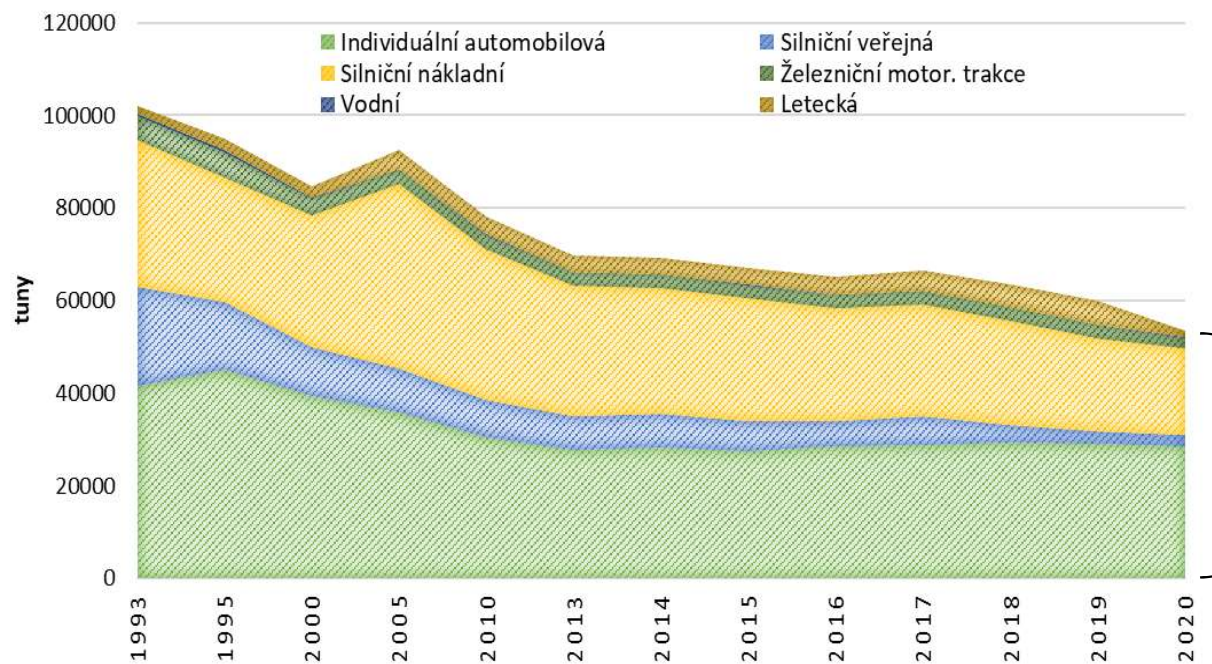
podíl individuální
vzrostl z 49 % na 62 %

**za 30 let vzrostl objem
emisí CO₂ z dopravy
o 150 %**

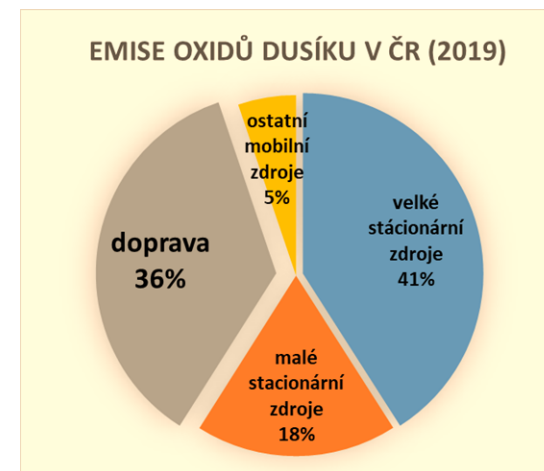

emise z dopravy II

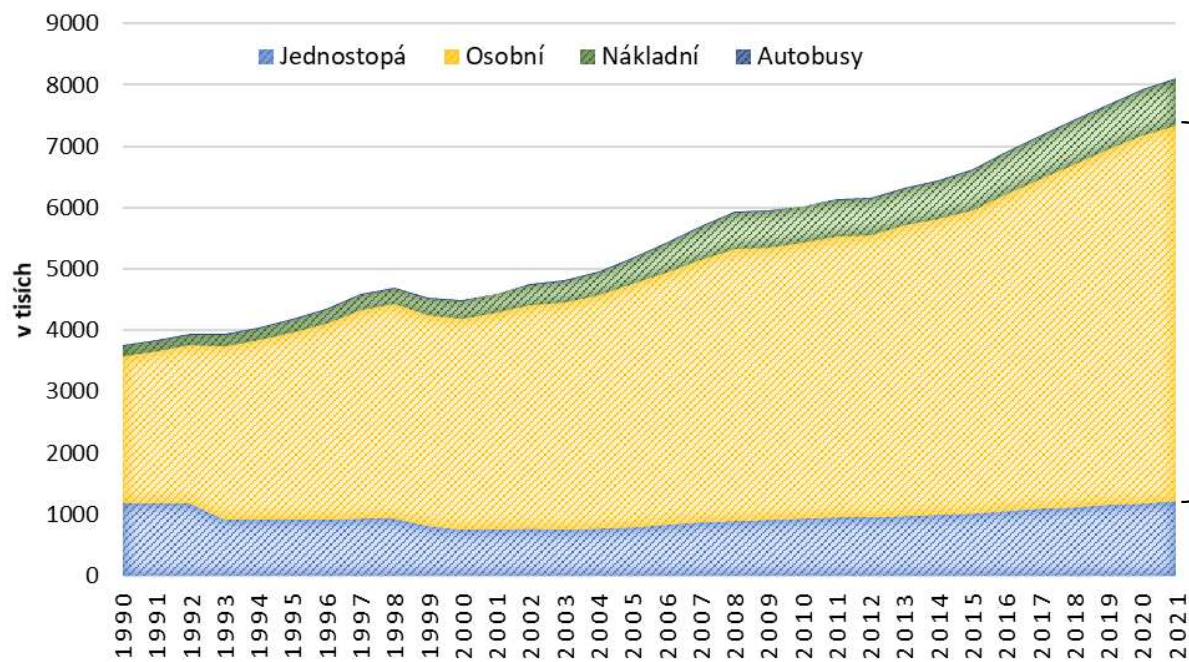
EMISE NO_x PODLE DOPRAVNÍCH MÓDŮ

od roku 1993 klesly emise oxidů dusíku z dopravy o 48 %

VÝVOJ POČTU SILNIČNÍCH VOZIDEL V ČR

počet osobních aut od roku 1990 vzrostl 2,5krát

počet vozidel se od roku 1990 více než zdvojnásobil

Sektor dopravy v TIMES-CZ

- rozdělen na silniční osobní a nákladní dopravu, železniční osobní a nákladní dopravu, vodní a leteckou dopravu.
- poptávka - přepravní výkony (vozokilometry) a přepravní výkony (osobokilometry a tunokilometry) v jednotlivých kategoriích
- železniční ve zjednodušené podobě s agregovaným vozovým parkem a exogenně stanoveným podílem trakcí
- letecká a vodní doprava modelovány jako generické technologie s poptávkou odpovídající spotřebě paliva

silniční doprava v TIMES-CZ

segmentace podle:

- kategorie vozidla (OA,LUV, střední a těžké nákladní, bus, moto),
- velikostního segmentu (OA - malé, střední, velké+SUV),
- emisní norma (~věk),
- palivo (benzín, diesel, LPG, CNG, LNG, E85, BEV, HEV, PHEV, FCEV)
- provozované & nově pořizované (vč. ojetin)
  - OA - 82 typů ve vozovém parku, 30+ nových
  - LUV - 14 typů ve vozovém parku, 10 nových
  - TNV - 15 typů ve vozovém parku, 10 nových
  - bus - 15 typů ve vozovém parku, 8 nových
  - motorcykly & mopedy - 9 typů ve vozovém parku, 2 nových

Pro každý segment/stratu:

- průměrný roční počet ujetých kilometrů (klesající s věkem až do 30. roku)
- emisní faktory
- provozní náklady
- pořizovací náklady (nová a ojetá vozidla do 20 let stáří)

vstupy do modelu

poptávka po dopravě

- projekce MD pro Dopravní politiku ČR 2021-2027
  - 3 scénáře – optimistický, pesimistický, centralní
  - obecně předpoklad růstu pro hlavní módy (IAD, SND atd.)
- + *kalibrace na energetickou statistiku spotřeby paliv*
- + *kontrola energetické bilance scénářů využití OZE v dopravě s modelem TRANSPLINEX (prof. Pospíšil)*

pohony

- vychází z modelu FECET (simulační model palivové efektivity; prof. Macek)

emisní faktory

- odvozeny z modelu COPERT (poskytnuto CDV)

ceny vozidel

- data z Sauto.cz za rok 2022

Sektor dopravy v TIMES-CZ

modelový algoritmus:

- minimalizace celkových nákladů systému při stanovených omezeních (maximální meziroční přírůstky, změny podílů mezi velikostními třídami, palivy atd.) → efektivně minimalizace celkových nákladů vlastnictví (TCO)
- plně exogenní poptávka

rozvíjená rozšíření algoritmu:

- pravděpodobnostní volba auta domácnostmi
- pravděpodobnostní volba módu v osobní dopravě (→ možnost změny poptávky po módech a celkové poptávky po dopravě)

Sektor dopravy v TIMES-CZ

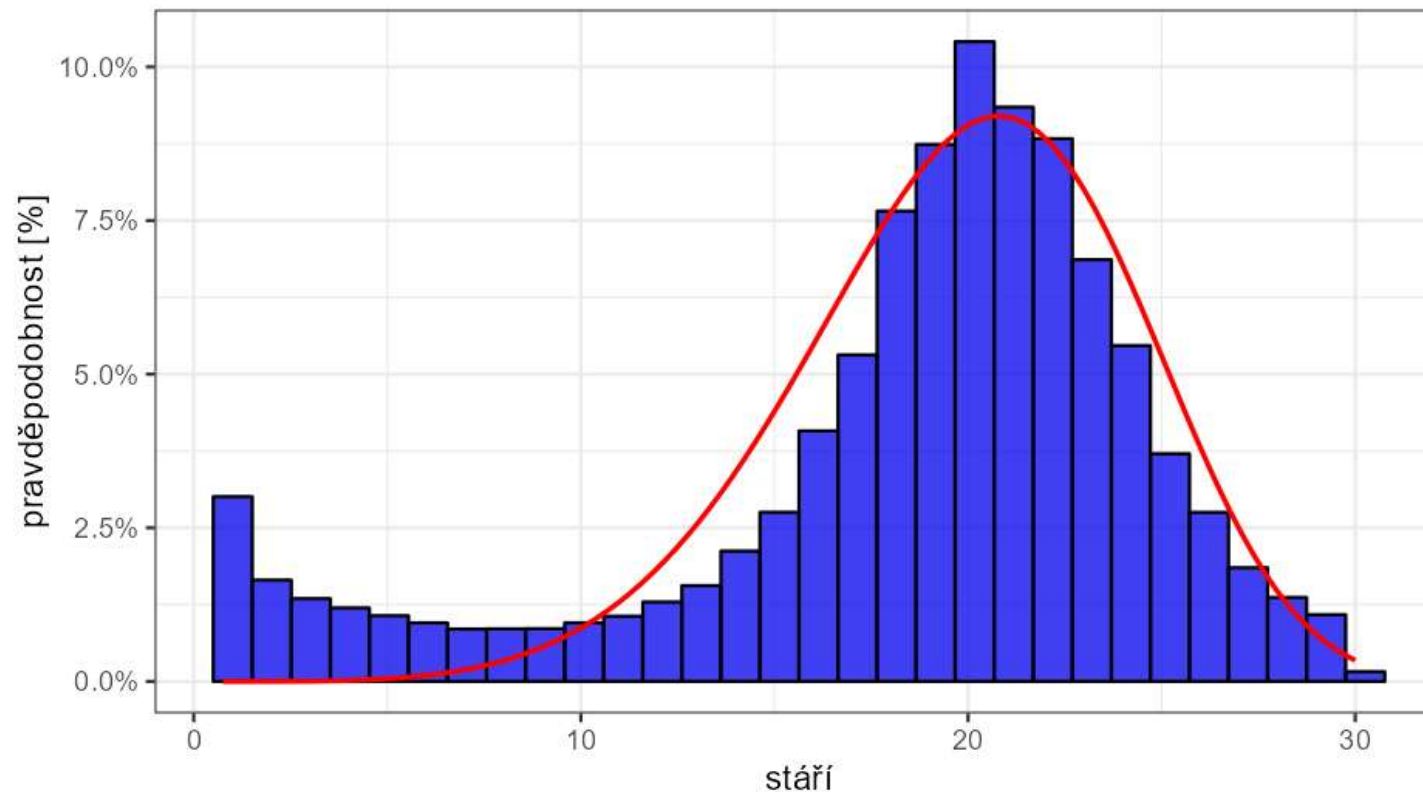
výsledky modelování poskytují náhled na:

- složení vozového parku,
- spotřebu paliv,
- podíl OZE v dopravě,
- náklady,
- emise (NO_x, PM_{2,5} a CO₂)

Stock-flow model

- obvykle kohortový model → aktualizuje stav vozového parku odečtením vyřazených vozidel a přidáním nových
- komponenty:
  - celkový vozový park (*pro něj se počítají výkony, spotřeba, emise ...*)
  - vyřazování – dle uvažované životnosti, TCO, historických dat
  - nově pořizovaná vozidla – optimálně na základě diskrétní volby (pořizovací + provozní náklady + další preference) – lze odvozovat z reálného chování (obvykle bez charakteristik uživatelů) nebo z šetření vyjádřených preferencí

Věkové rozložení vyřazených osobních automobilů v ČR (2016-2023)

... průměrná doba setrvání osobního automobilu ve českém vozovém parku je ~12 let

Pořízení nového vozidla

Celkové náklady vlastnictví (TCO)

- finanční ukazatel sčítající pořizovací cenu aktiva a náklady na jeho provoz
  - pořizovací cena vč. příp. daní a poplatků (*– zůstatková hodnota na konci období*)
  - provozní náklady – PHM/elektrina + údržba + pojištění
  - diskontováno na současnou hodnotu

$$TCO_j = CP_j + REGTAX_j + AOC_j \left(\frac{(1+i)^n - 1}{i} \right) - \frac{RV}{(1+i)^n}$$

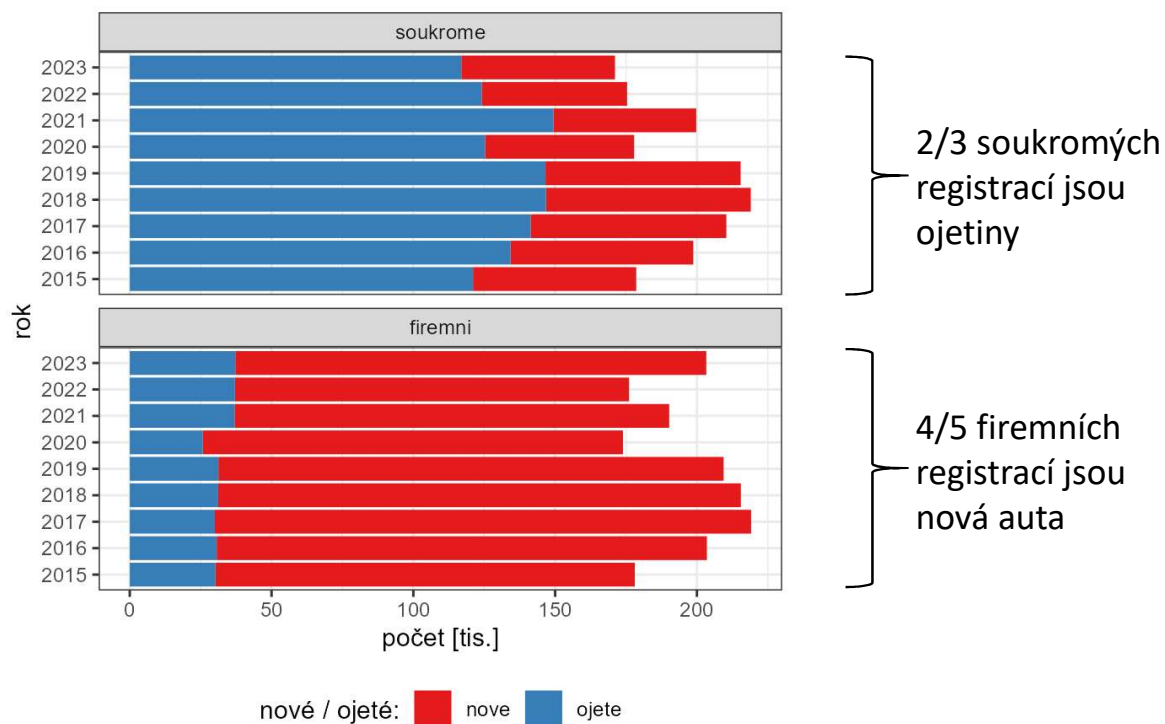
$$AOC_n = CIRCTAX_n + INSURANCE_n + MAINTENANCE_n + FUEL_n + ELEC_n$$

$$FUEL_n = VKM_n \times FUELPRICE_n$$

$$ELEC_n = VKM_n \times ELECPRICE_n$$

Nové registrace

Nové registrace aut (firemní vs. soukromé)

firmy i soukromé osoby registrují v posledních letech podobné počty aut

Volba nového auta

- vlastní dotazníkové šetření (duben '23)
- respondenti (n=1084) se záměrem pořídit nové auto během 3 let
- výběrový experiment pro 4 pohony: konvenční spalovací (ICE), hybridní (HV), plug-in hybridní (PHEV) a bateriový (BEV)
- atributy volby: pořizovací cena, provozní náklady, dojezd na nabití/natankování, doba nabíjení (BEV/PHEV), daně/dotace
- výchozí cena vozidla odvozena z respondentem očekávané kupní ceny pro zachování realističnosti

Výběrová karta

1. VOLBA	Dobíjecí hybrid	Elektromobil	Běžné auto	Hybridní auto
Základní cena	990 000 Kč	990 000 Kč	900 000 Kč	900 000 Kč
Dotace / poplatek	-200 000 Kč	-200 000 Kč	90 000 Kč	180 000 Kč
Konečná cena	790 000 Kč	790 000 Kč	990 000 Kč	1 080 000 Kč
Provozní náklady (průměrné Kč za rok)	1,5 Kč na 1 km (13 125 Kč za rok)	3,5 Kč na 1 km (30 625 Kč za rok)	4 Kč na 1 km (35 000 Kč za rok)	5 Kč na 1 km (43 750 Kč za rok)
Silniční daň	0 Kč za rok	0 Kč za rok	10 000 Kč za rok	10 000 Kč za rok
Vzdálenost dojezdu	900 km + 50 km (baterie)	650 km	900 km	900 km
Normální nabíjení	30 min.	10 hod.	-	-
Rychlé nabíjení	nelze	1 hod.	-	-
Výhody nebo omezení	-	wallbox zdarma	omezení vjezdu do centra měst	-
Které auto byste vybrali/a?	Dobíjecí hybrid	Elektromobil	Běžné auto	Hybridní auto

Volba nového auta

- zjištěné preference pro charakteristiky vozidel:
  - obecně zamýšlejí pořídit větší a dražší auto →
  - citlivost na cenu, náklady, daně, částečně na délku dojezdu,
  - méně na dobu nabíjení,
  - většina nepeněžních podpor nemá na volbu vliv

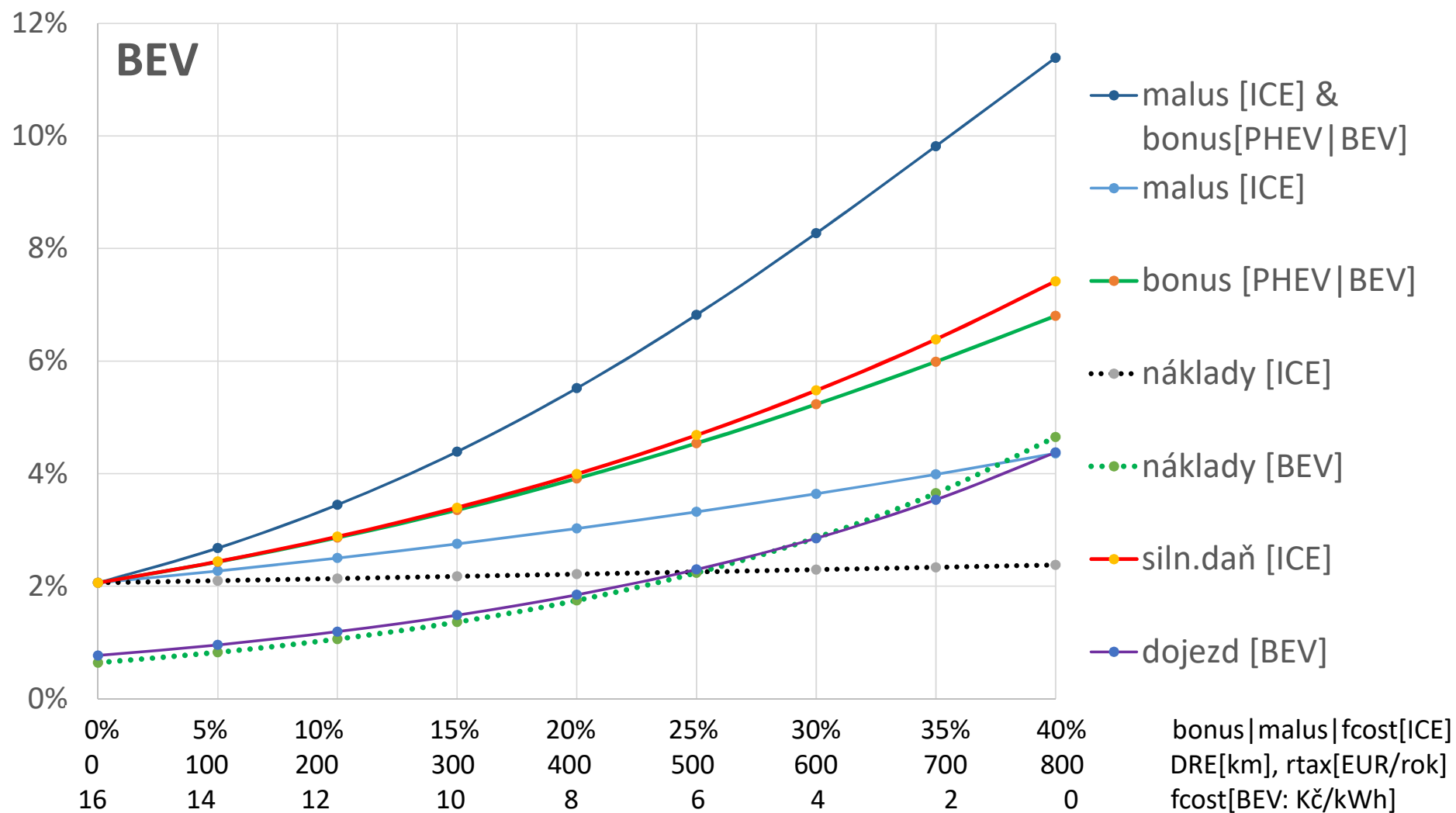

současné vs. zamýšlené auto

Velikostní třída

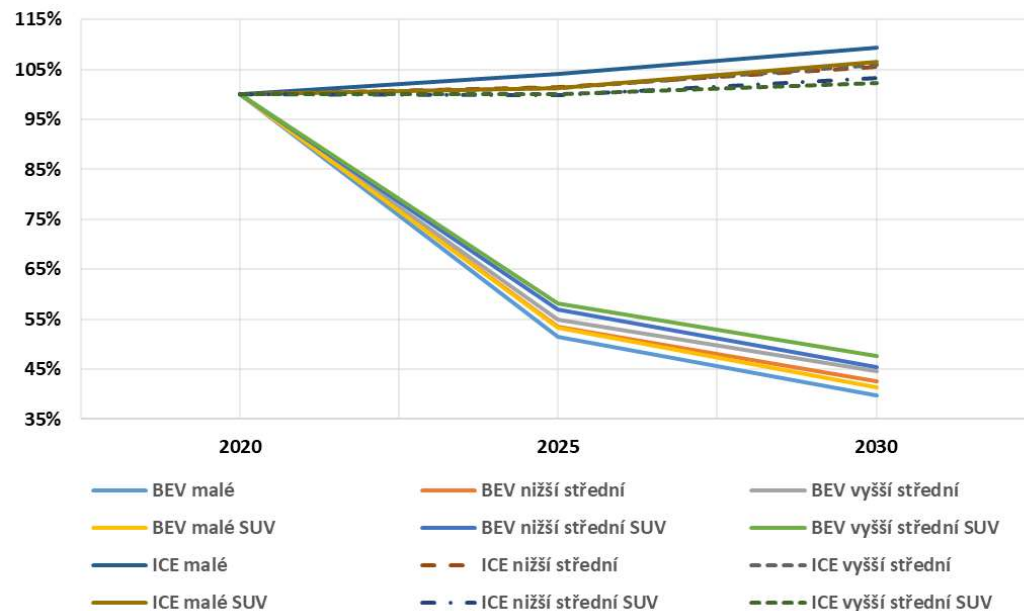
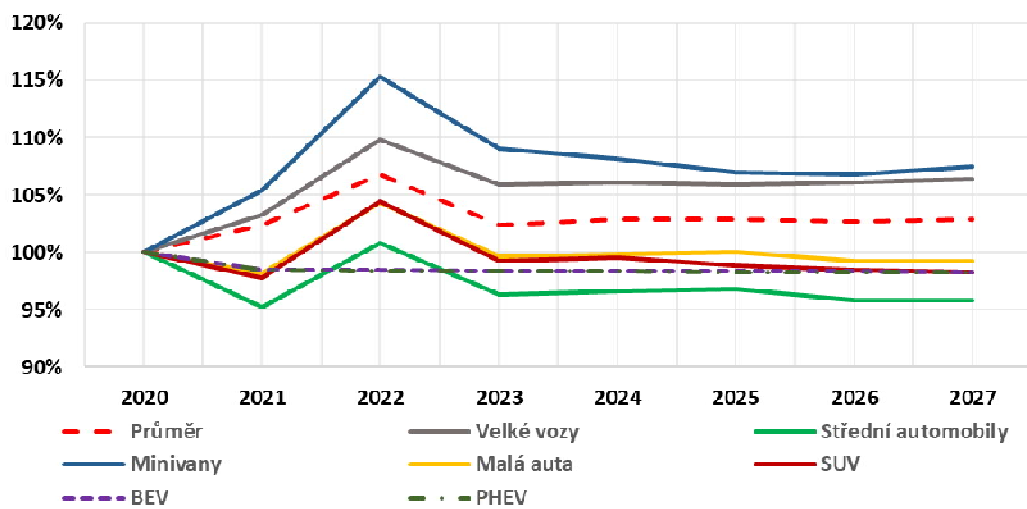
■	Jiné
■	MPV – malý
■	MPV – velký
■	Nevím
■	Pick-up
■	SUV – střední
■	SUV – malé
■	SUV – velké
■	Třída A – mini
■	Třída B – malé
■	Třída C – nižší střední
■	Třída D – střední
■	Třída E – vyšší střední
■	Třída F/G – luxusní
■	Třída S – sportovní

Simulace: tržní podíl BEV (za 3 roky)

Předpoklady o budoucím vývoji cen

- potenciálně značný vliv,
- čím vzdálenější budoucnost, tím větší nejistota...
- např. předpokládaný vývoj cen osobních automobilů s baterií a spalovacím motorem podle Statista (L) a BNEF (R):

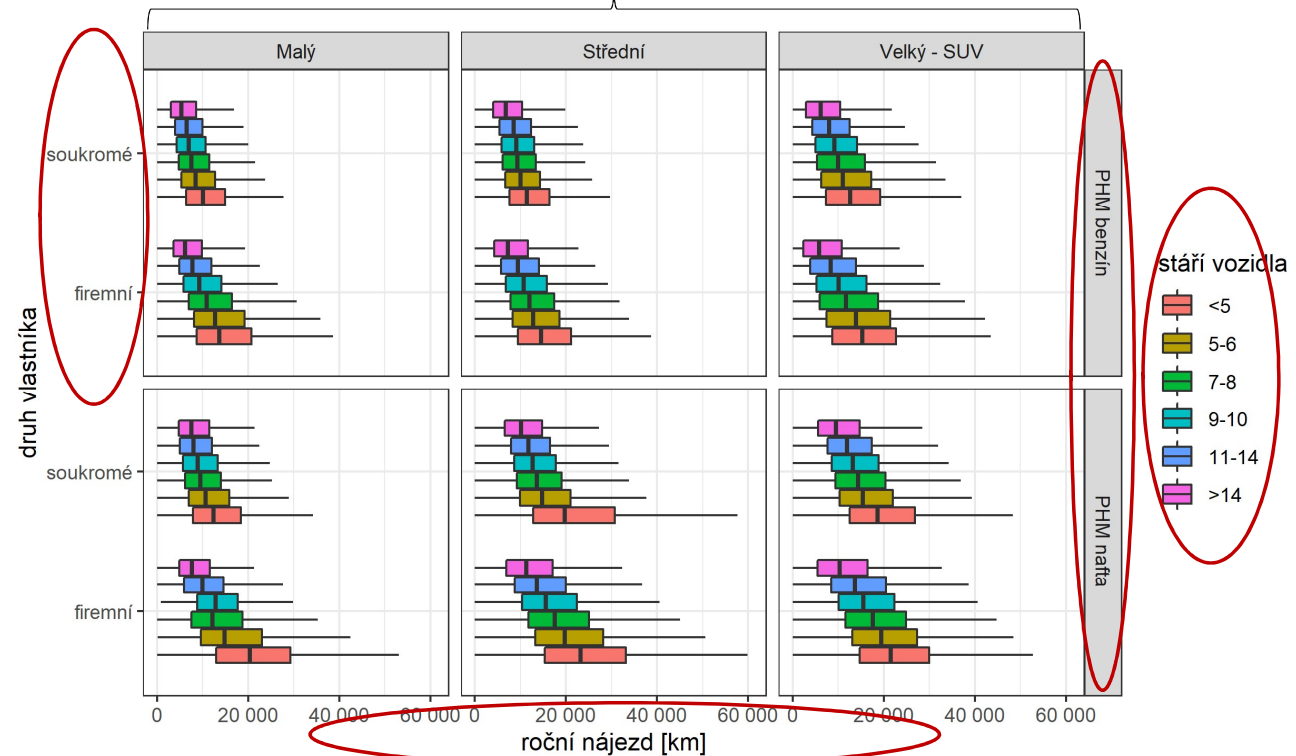
roční kilometrické nájezdy podle paliva, velikosti, vlastnictví a stáří

s velikostí auta roste průměrný roční kilometrický nájezd

novější dieselová auta mají typicky výrazně vyšší roční nájezdy než benzínová

nová firemní auta mají typicky vyšší kilometrické nájezdy než soukromá (až o 20 %)

se stářím auta kilometrické nájezdy klesají, výrazněji přitom u firemních aut

Volba dopravního módu

- empirické šetření (n=3466) na populaci z 13 aglomerací / metropolitních oblastí ČR
- cíl zjistit ochotu změnit dopravní mód, primárně od IAD k alternativám
- výběrový experiment na opakovanou hypotetickou volbu módu pro cestu s podobnými parametry jako poslední cesta do práce/školy s manipulovanými úrovněmi nákladů cesty či jiného parametru v jednotlivých volbách (počet přestupu, interval)

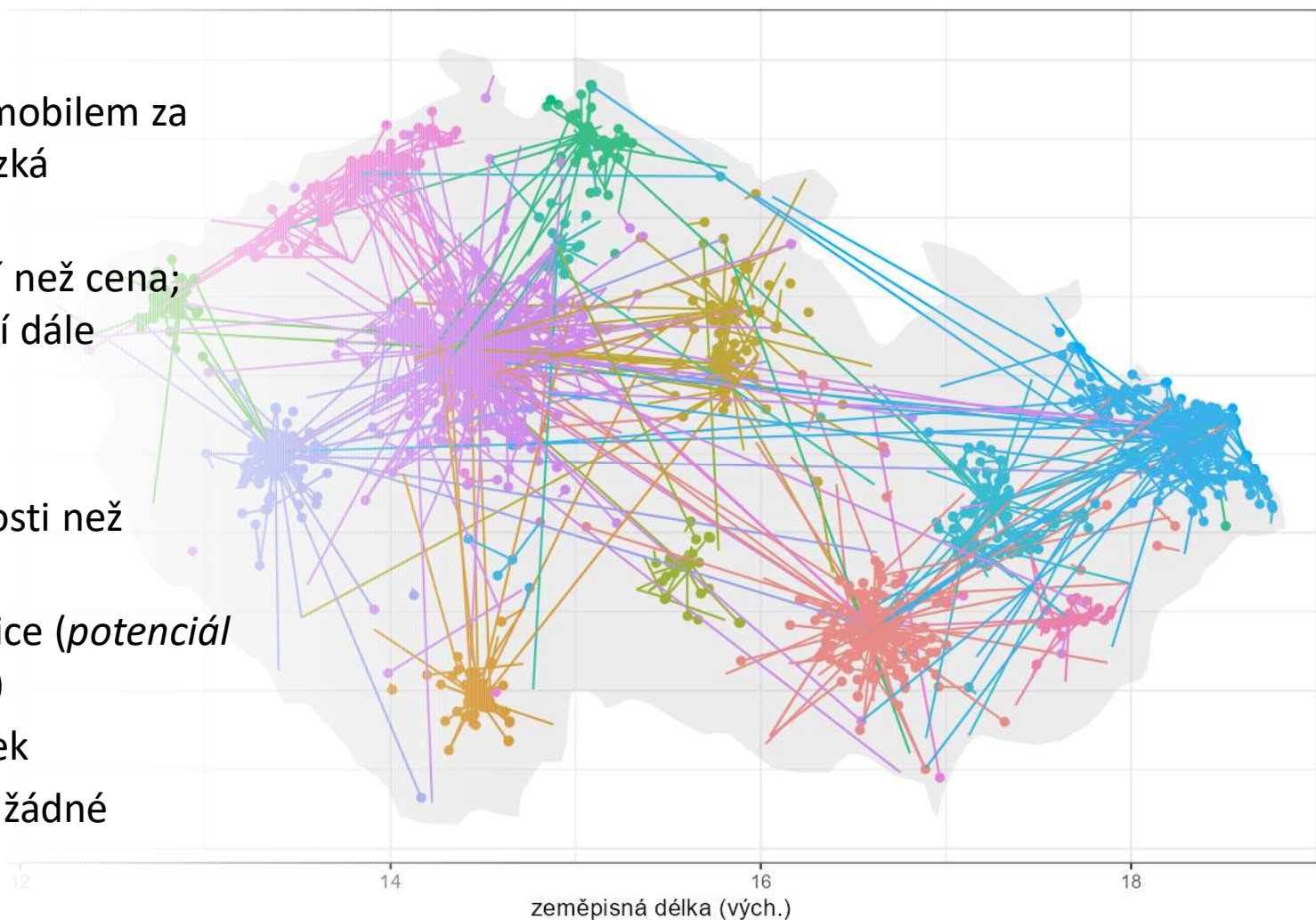
volba mezi alternativními dopravními módy:

- pěšky či na kole,
- veřejnou dopravou,
- autem,
- car-sharingem,
- běžným nebo alternativním taxi
- kombinací auta a VHD, VHD a car-sharingu, VHD a taxi, VHD a kola

Volba 3/8	Veřejná doprava	Veřejná doprava + auto	Veřejná doprava + taxi	Auto	Alternativní či běžné taxi
Cestovní náklady	10 Kč	58 Kč z toho 13 Kč veřejná doprava	453 Kč z toho 0 Kč veřejná doprava	204 Kč	1699 Kč
Celková doba cesty	69 min.	86 min.	47 min.	53 min.	42 min.
<ul style="list-style-type: none"> • z toho cesta k a od dopravního prostředku / čas hledání parkovacího místa / čas v dopravní zácpě	10 min.	30 min.	5 min.	15 min.	10 min.
Počet přestupů	1	2	1		
Interval	8 min.	20 min.	5 min.		
Vaše volba	<input type="button" value="vybrat"/>	<input type="button" value="vybrat"/>	<input type="button" value="vybrat"/>	<input type="button" value="vybrat"/>	<input type="button" value="vybrat"/>

Volba dopravního módu

- ochota nahradit cestování automobilem za dostupné alternativy je velmi nízká (neelastická)
  - trvání cesty často důležitější než cena; přestupy a čekání na spojení dále znevýhodňují VHD
- možnosti snížení cest autem:
  - u VHD spíš zvýšením dostupnosti než snížením cen alternativ
  - zvýšení dostupnosti home-office (*potenciál i u těch, kteří tu možnost mají*)
  - zvýšení dostupnosti cyklostezek
  - ¼ respondentů ale nepomůže žádné opatření

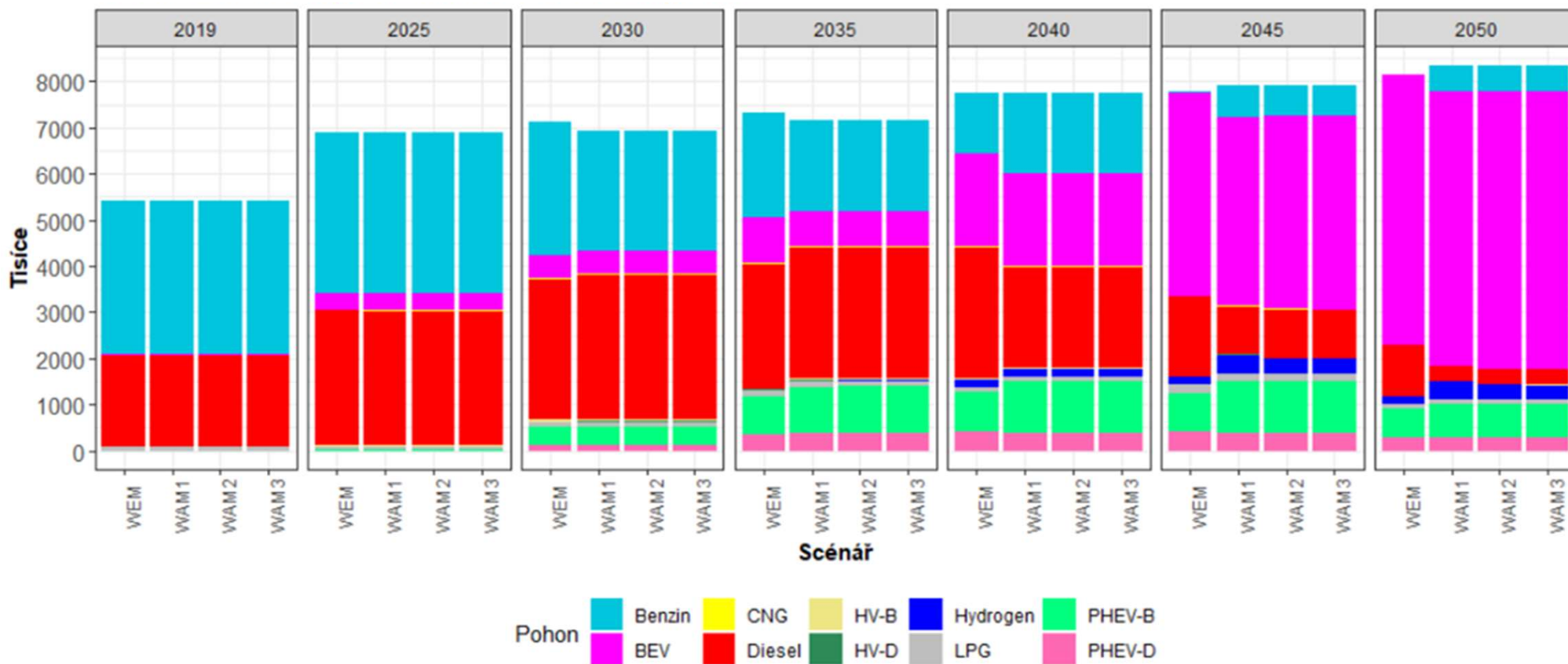
NKEP scénáře & výsledky

NKEP scénáře

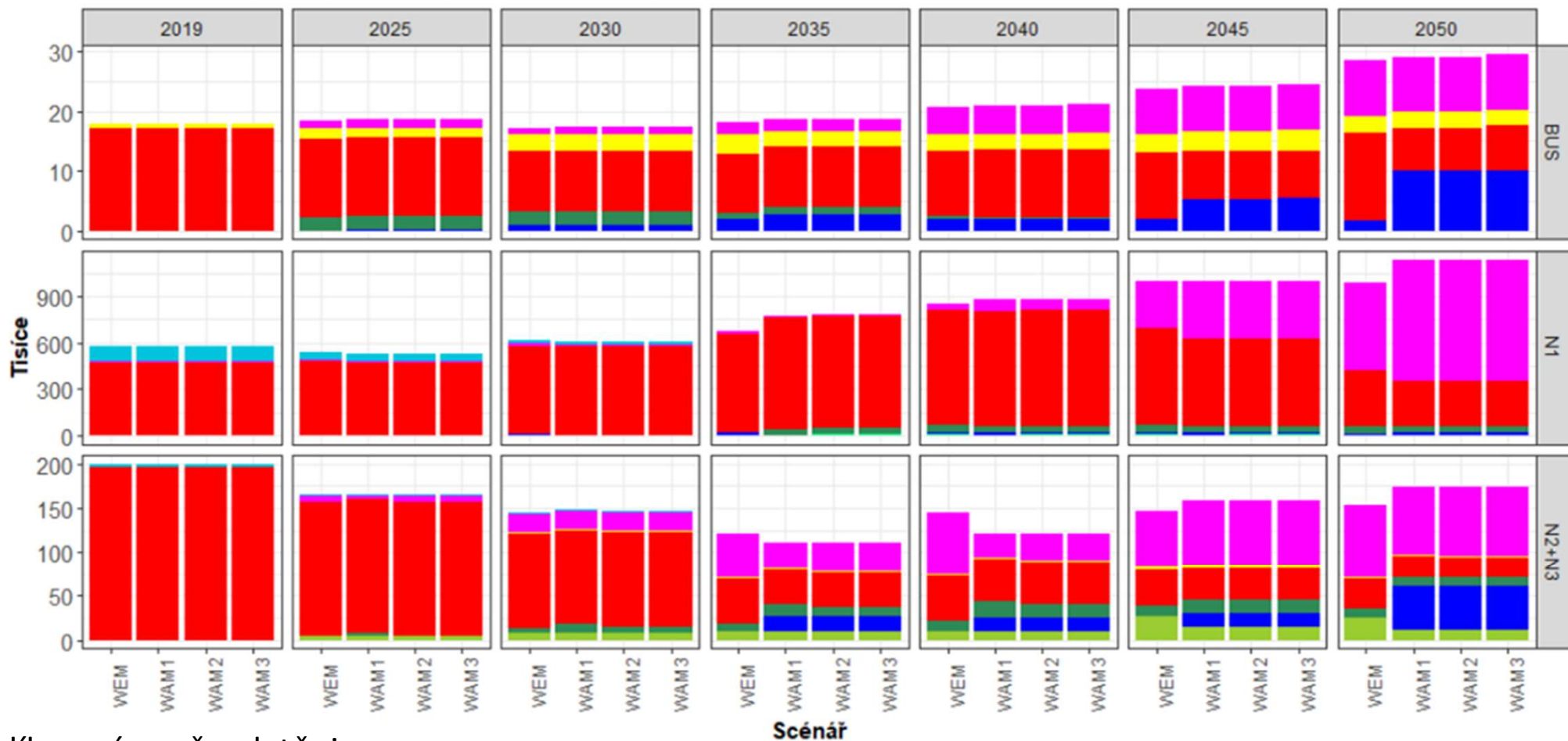
- WEM a WAM scénář
- **WAM vs. WEM v dopravě:**
  - zavedení separátního systému emisního obchodování (ETS2) pro silniční dopravu
  - nové/zpřísněné cíle směrnice o podpoře obnovitelných zdrojů (REDIII)
  - ukončení prodeje nových osobních a malých nákladních vozidel se spalovacím motorem (ICE) rokem 2035
  - minimální podíl čistých/nízkoemisních autobusů ve veřejné dopravě

Struktura vozového parku osobních automobilů

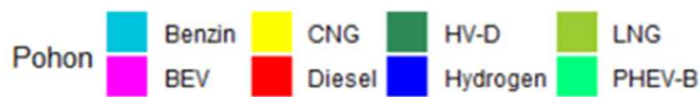

- pozvolný nástup elektrifikovaných vozidel; model nejdříve odstavuje benzínová OA (a zejm. ve WEM)
- v roce 2050 cca 6 mil. BEV, FCEV jen 300 tis. (a stále ještě ~550 tis. benzínových a 300 tis. dieselových OA)

Struktura vozového parku ostatních silničních vozidel podle paliva/pohonu

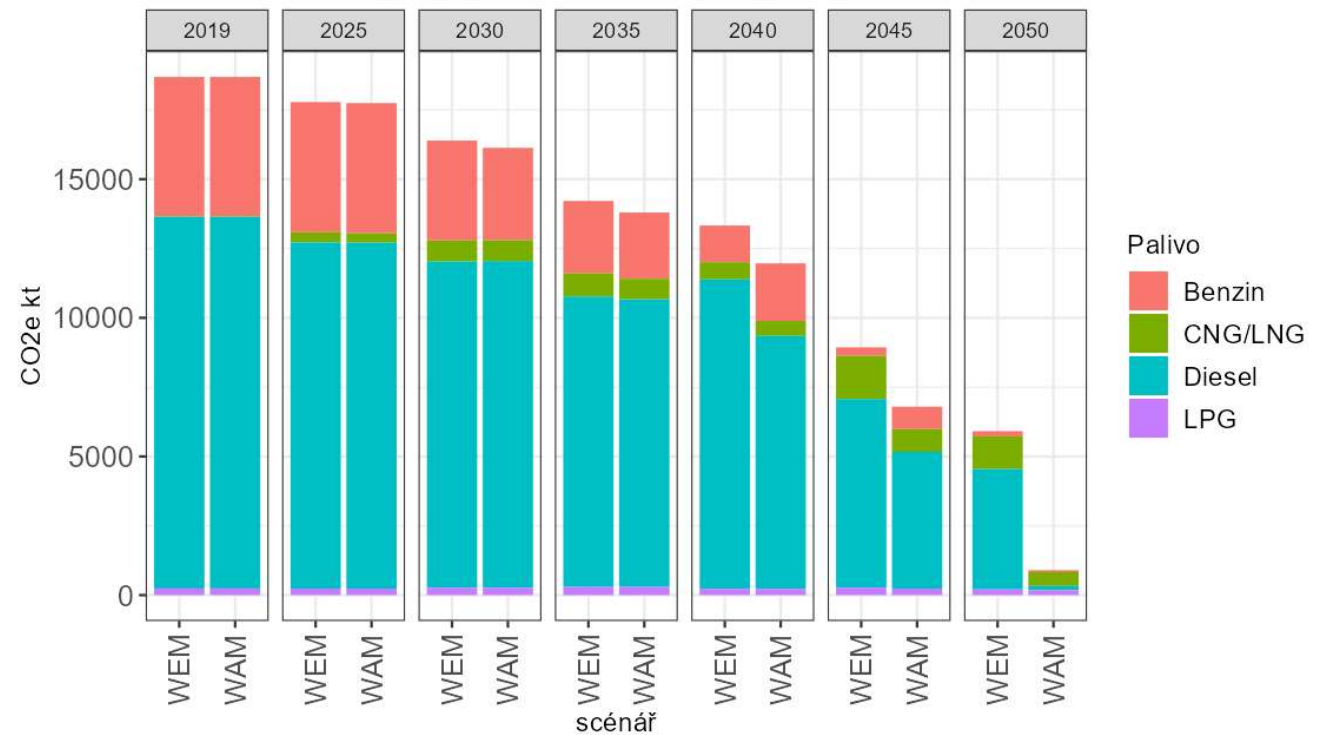
- vodík se výrazně uplatňuje v autobusové (dálkové) a těžké nákladní dopravě, jinak dominují BEV

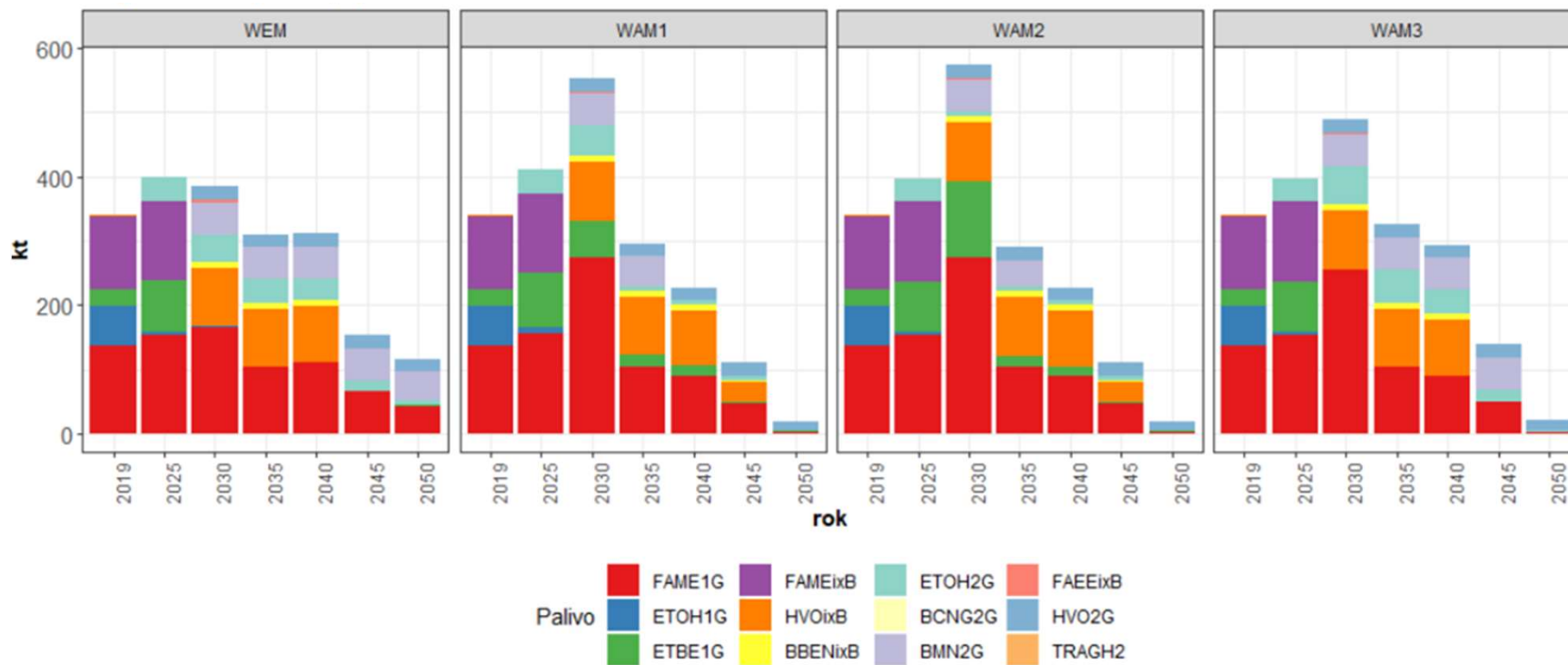
Emise CO₂ ze silniční dopravy

- do 2030 -14% (WAM) | -12% (WEM)
- do 2050 -95 % (WAM) | -68 % (WEM)
- přesun emisní stopy do upstreamu (výroba elektřiny/vodíku)

Emise skleníkových plynů z silniční dopravy dle paliva

Biopaliva v dopravě (kt)

- využití biopaliv roste do 2030 (splnění cílů REDIII), poté již dominuje přechod na elektřinu
- dlouho se uplatňují biopaliva z plodin a z odpadních olejů IX/B (nejvíc nákladově efektivní)

Další směry rozvoje modelování dopravy

TIMES-CZ:

- dokončit implementaci volby módu
- rozlišení firemních a soukromých vozidel
- rozlišení krátkých (pří/městských) a dlouhých cest
- podrobnější reprezentace dalších módů (mj. letectví a uplatnění SAF; elektrifikace a konverze na železnici)

obecně:

- akutní potřeba rozvíjet modelování poptávky
- konzistentně vyřešit problém „ghost cars“ – registrována v RSV, ale nejezdí na TK (jen u OA se týká >0,5 mil. vozidel)

Děkuji za pozornost

vojtech.maca@czp.cuni.cz

T
A
Č
R

Tento projekt SS04030013 Centrum socio-ekonomického výzkumu dopadů environmentálních politik je financován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí ČR v rámci Programu Prostředí pro život..

www.tacr.cz

www.mzp.cz